

ALEKSANDRA TOMASZEWSKA*

INSTYTUT PODSTAW INFORMATYKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK, WARSZAWA

ANNA JAMKA** | UNIwersYTET WARSZAWSKI

Język wrażliwy na płeć w sejmie i senacie: badanie korpusowe strategii feminizacji i neutralizacji w polskim dyskursie parlamentarnym

Słowa kluczowe: język wrażliwy na płeć, dyskurs parlamentarny, badania korpusowe.

doi: <https://doi.org/10.31286/JP.00995>

1. Język wrażliwy na płeć

Język wrażliwy na płeć to podejście lingwistyczne, którego celem jest niwelowanie stereotypów płciowych i dyskryminacji (Szczesny i in. 2016; Lindqvist i in. 2018). Dążeniu do tego sprzyjają strategie feminizacji i neutralizacji, których dobór powinien być dostosowany do specyfiki języka w odniesieniu do rodzaju gramatycznego. Feminizacja polega na tworzeniu feminatywów¹, czyli rzeczowników, które nazywają kobietę i mają morfologiczny znacznik żeńskości (Krysiak, Małocha-Krupa 2020: 230). Neutralizacja opiera się na wyborze słów, które mogą nazywać kobiety i mężczyzn (np. *ten poseł* – *ta poseł*) (Szpyra-Kozłowska 2019: 23).

W kontekście dążenia do egalitaryzmu płciowego stosowaniu powyższych strategii w instytucjach przypisuje się istotną rolę. Na takim stanowisku stoi Unia Europejska, która promuje egalitaryzm płciowy w Parlamencie Europejskim (PE), m.in. w rekomendacjach dotyczących sporządzania i tłumaczenia „publikacji i komunikatów Parlamentu” (PE 2018). Najważniejsze zalecenia dla języka polskiego to: uzgadnianie rodzaju gramatycznego z rodzajem naturalnym w odniesieniu do konkretnej kobiety lub grupy kobiet (feminizacja); używanie określeń bez wyznacznika płci w odniesieniu do grup mieszanych lub osoby, której płci nie znamy

* aleksandra.tomaszewska@ipipan.waw.pl; ORCID: 0000-0001-6379-3034

** anna.jamka@uw.edu.pl; ORCID: 0000-0001-8201-6476

1 Rozumienie feminatywów przyjęte w tym badaniu jest zgodne z tradycją badań wrocławskich (np. Krysiak, Małocha-Krupa 2020) i założeniami metodologicznymi SNŻP, pierwszej publikacji tego typu. Mimo że zdajemy sobie sprawę z odmiennych podejść do nazw żeńskich (np. Grzegorzczkova (red.) 1999; Żmigrodzki i in. (red.) 2018; WSJP PAN, s.v. *minister*), uznajemy za zespołem redakcyjnym SNŻP, że ujęcie węższe, słowotwórcze, lepiej odpowiada społecznemu wyobrażeniu tego, czym jest feminatyw, tj. derywatem morfologicznym (np. *posłanka*), nie zaś złożeniem analitycznym (np. *pani poseł*) czy nieodmiennym rzeczownikiem, pierwotnie w formie męskiej, w otoczeniu przymiotników i czasowników w rodzaju żeńskim (np. *ta poseł powiedziała*) (Krysiak, Małocha-Krupa 2020: 233).

(neutralizacja); stosowanie form podwójnych w bezpośrednich zwrotach grzecznościowych (feminizacja); stosowanie nazw organów zgodnie z ich zapisem w prawie, tj. w formie męskiej (neutralizacja).

Rekomendacje powstają również w niektórych państwach europejskich, np. w Wielkiej Brytanii (OPC 2020) czy Hiszpanii (Congreso de los Diputados 2020). Nie opublikowano podobnych zaleceń dla polskiego parlamentu, a ich brak rekompensują do pewnego stopnia rekomendacje PE.

2. Język wrażliwy na płeć w polskiej debacie publicznej

Temat języka wrażliwego na płeć zdaje się nie istnieć w Polsce w kontekście parlamentarnym, co jest zastanawiające w świetle debaty publicznej na temat komunikacji niedyskryminującej² (por.: Williams 2008; Valls Alguacil 2021; Śledzińska-Simon 2022). Z kolei dyskusja na temat jednego z przejawów feminizacji – tworzenia i stosowania feminatywów – toczy się w Polsce od ponad wieku (zob. Woźniak 2014) w debacie publicznej (np. Jankowski 2021) i w środowisku naukowym (zob.: Karwatowska, Szpyra-Kozłowska 2005; Łaziński 2006; Małocha-Krupa 2018; Szpyra-Kozłowska 2021).

Feminatywy powstają najczęściej w procesie słowotwórstwa morfologicznego od rzeczownika męskiego (dodanie formantu, zazwyczaj sufiksów *-ka* lub *-yni/-ini*) lub zmiany deklinacji męskiej na żeńską (Grochowska, Wierzbicka 2015: 51). Ich tworzenie jest jednak obostrzone ograniczeniami natury pragmatyczno-semantycznej, fonologicznej i morfologicznej (Szpyra-Kozłowska 2019: 25). Do problematycznych leksemów zaliczają się m.in. nazwy prestiżowych zawodów i funkcji, słowa zakończone na *-olog*, *-ec* czy *-owiec* i grupy spółgłoskowe */kt/*, */tr/* czy */rg/* (Szpyra-Kozłowska 2019: 25–26). Przeszkodą jest też wielofunkcyjny charakter przyrostka *-ka*, który pozwala tworzyć nazwy m.in. przedmiotów czy zdrobnień, przez co „wiele feminatywów z tym formantem uzyskuje brzmienie mało poważne, nacechowane potocznością, a to powoduje ich częste odrzucenie, również przez same kobiety” (Szpyra-Kozłowska 2019: 25). Ponadto rzeczowniki męskie, w przeciwieństwie do żeńskich, mogą funkcjonować w kontekście generycznym (zob. np.: Łaziński 2006; Nowosad-Bakalarczyk 2009), co świadczy o ich „włączającym” charakterze. Stosowanie form męskich w odniesieniu do grupy różnopłciowej i rezygnacja z tworzenia feminatywów bywają zatem tłumaczone zasadą ekonomii języka (np. Łaziński 2006: 209).

W debacie publicznej najczęściej podejmuje się zagadnienie form żeńskich tworzonych od nazw zawodów i funkcji o wysokim statusie i prestiżu, kojarzących się najczęściej z mężczyznami (Latos 2020). W reakcji na tę dyskusję Rada Języka Polskiego wydała dwa oświadczenia. W pierwszym (RJP 2012) uznaje dopuszczalność systemową form żeńskich, ale wskazuje na zakorzenienie formy męskoosobowej w odniesieniu do nazw prestiżowych zawodów i funkcji, co można interpretować jako krytykę takich rzeczowników żeńskich (Latos 2020: 238). W drugim dostrzega zasadność dążenia do symetrii w użyciu nazw męskich i żeńskich oraz podkreśla, że „większość argumentów przeciwko tworzeniu nazw żeńskich jest pozbawiona podstaw”

2. Efektem są m.in. zmiany na poziomie lokalnym – niektóre samorządy dopuściły w ostatnich latach użycie żeńskich nazw funkcji i stanowisk w urzędach (Nowosielska 2021).

(RJP 2019). Rosnąca akceptacja dla feminatywów, której świadectwem jest zmiana stanowiska RJP, nie znajduje odzwierciedlenia w dyskursie instytucjonalnym. Mimo równości kobiet i mężczyzn wobec prawa w konstytucji „mowa jest tylko o ‘posłach’, ‘senatorach’, ‘wyborcach’ i ‘kandydatach’” (Śledzińska-Simon 2022: 75), co przekłada się na teksty instytucjonalne: formy żeńskie nie występują w dokumentach polskiego parlamentu ani na jego stronach internetowych. Dlatego wprowadzenie do obiegu druków sejmowych z formułą *posłanka na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej* w 2013 roku musiało zostać poprzedzone ekspertyzą prawną (Kublik 2013). Generyczne użycie form męskich widoczne jest też w nowszych aktach prawnych, np. w rozporządzeniu Rady Ministrów z 25 października 2021 roku w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych (Dz.U. z 2021 r., poz. 1960). W wykazie 494 stanowisk formę żeńską ma jedynie 19 nazw i określają one osoby wykonujące prace pomocnicze, np. sprzątaczkę czy telefonistkę (Beker 2022). Utrudnia to stosowanie feminatywów w kontekście instytucjonalnym, na co wskazują m.in. samorządy (Nowosielska 2021).

Temat języka wrażliwego na płeć, a zwłaszcza jednej z jego strategii, czyli feminizacji, jest często podejmowany w literaturze przedmiotu (zob. np.: Łaziński 2006; Woźniak 2014; Wtorkowska 2019; Szpyra-Kozłowska 2019; 2021; 2023; SNŻP), rzadko kiedy jednak dotyczy języka parlamentarnego (wyjątkiem są prace: Jolanty Szpyry-Kozłowskiej (2019), Huberta Jankowskiego (2021), Anny Śledzińskiej-Simon (2022) czy Marka Łazińskiego (2023)). Nieczęsto również zagadnienie to jest w tym kontekście badane korpusowo (poza np. wyżej wymienioną pracą M. Łazińskiego (2023)). Przy czym w związku z aktualnością tego zagadnienia w polskiej debacie publicznej (np. RJP 2012, 2019; dyskusje na łamach prasy oraz w mediach tradycyjnych i społecznościowych, np.: Nowosielska 2021; Beker 2022; Jarosz 2023) i brakiem wytycznych krajowych niniejsze badanie może mieć szczególne znaczenie społeczne. Podjęcie tego tematu – na podstawie aktualnego materiału badawczego i z wykorzystaniem metod językoznawstwa korpusowego – wydaje się również zasadne ze względu na rozbudowaną kategorię rodzaju w polszczyźnie oraz możliwości słowotwórcze języka polskiego, które mogą być źródłem niepewności co do wyboru odpowiedniej formy rodzajowej (np. *ministra* czy *ministerka* (Jarosz 2023)).

3. Metoda i materiały

Celem badania jest zdobycie wiedzy na temat użycia języka wrażliwego na płeć w polskim dyskursie parlamentarnym. Postawiono dwa pytania badawcze:

1. Czy w debatach w polskim parlamencie w odniesieniu do nazw zawodów, nazw desygnujących przynależność do wspólnoty i nazw funkcji publicznych przeważa strategia feminizacji czy neutralizacji?
2. Jakie tendencje dotyczące użycia języka wrażliwego na płeć uwidaczniają się w polskiej debacie parlamentarnej?

W badaniu wykorzystano polski podkorpus ParlaMint 4.0, który obejmuje stenogramy debat parlamentarnych z lat 2015–2022 (Erjavec i in. 2023). Wybrano dwie kategorie do analizy i na podstawie rekomendacji PE wytypowano jednostki do badania. Uwzględniono również leksemy istotne z perspektywy kontekstu społeczno-politycznego oraz specyfiki języka

polskiego. Następnie, z wykorzystaniem NoSketchEngine (Kilgarriff i in. 2004; Kilgarriff i in. 2014), sprawdzono częstość leksemów w korpusie i przeprowadzono analizę tendencji w ich użyciu.

3.1. Strategie języka wrażliwego na płć w badaniu

Za przejawy feminizacji uznajemy użycie żeńskich form derywatywnych oraz współwystępowanie żeńskich i męskich form (ang. *splitting* ‘współwystępowanie’). Neutralizację rozumiemy jako „rezygnację z odrębnych rzeczowników oznaczających funkcje zawodowe kobiet i mężczyzn na rzecz określeń, które mogą odnosić się do obu płci” (Szpyra-Kozłowska 2019: 23). Zgodnie z tą definicją neutralizacja polega na stosowaniu konstrukcji *pani* + forma męskoosobowa (np. *pani poseł*) i użyciu rodzaju męskoosobowego, w liczbie pojedynczej i mnogiej, w funkcji generycznej i w odniesieniu do grup różnopłciowych. Takie pojmowanie neutralizacji różni się od opisu z rekomendacji PE, gdzie zaleca się określenia „neutralne płciowo, [...] które nie zawierają desygnatu płci i odnoszą się do ludzi ogółem” (PE 2018: 5). W tej interpretacji wyrazem neutralizacji byłoby np. stosowanie określeń typu *osoby uczestniczące w spotkaniu* czy *personel* (PE 2018: 10). Zwrócenie uwagi na tę rozbieżność wydaje nam się istotne, zwłaszcza w wypadku języków z rozbudowaną kategorią rodzaju. W takich językach neutralizacja rozumiana jako rezygnacja z form żeńskich może nie być postrzegana jako zabieg neutralny.

4. Wyniki

4.1. Analiza metadanych

Z danych uzyskanych z analizy w NoSketchEngine wynika, że 64,4 procent polskiego podkorpusu to wypowiedzi z sejmu, a nieco ponad 35,6 procent z senatu; ponad 81,7 procent to wypowiedzi posłanek i posłów czy senatorek i senatorów, reszta (18,3 procent) – innych występujących. Stosunek wypowiedzi mężczyzn do wypowiedzi kobiet wynosi 76,7 procent do 23,3 procent (liczba słów). Ta dysproporcja sugeruje, że głos mężczyzn jest bardziej reprezentowany w debatach parlamentarnych. Obserwuje się również zróżnicowanie proporcji wypowiedzi mierzonej częstością słów w zależności od wieku – największą odnotowano w grupie osób między 54. a 73. rokiem życia. Liczba ta jest mniejsza w wypadku grupy w wieku od 33 do 53 lat. Najsłabiej reprezentowane są zaś osoby urodzone przed 1940 rokiem i po 1990 roku. Dominującą grupą są zatem osoby urodzone w latach 50. i 60. XX stulecia. Wiek może odzwierciedlać specyficzne podejście do języka³ – aby jednak uzyskać pełniejszy obraz wpływu wieku mówiących na język w parlamencie, konieczne byłyby bardziej pogłębione analizy.

4.2. Analiza leksemów

Wyodrębnione leksemy podzielono na kategorie – pierwszą są nazwy zawodów i rzeczowniki desygnujące przynależność do wspólnoty, drugą nazwy funkcji publicznych. Pierwszą podzielono na dwie grupy: nazwy zawodów istotnych w debacie publicznej oraz w kontekście społeczno-politycznym (*pielęgniarz* – *pielęgniarka*, *położny* – *położna*, *lekarz* – *lekarka*,

3 Zob. badania o preferencjach językowych młodego pokolenia: Szpyra-Kozłowska 2019.

nauczyciel – nauczycielka, rolnik – rolniczka) i rzeczowniki desygnujące przynależność do wspólnoty narodowej, zawodowej czy ideologicznej (*obywatel – obywatelka, Polak – Polka, mieszkaniec – mieszkanka, aktywista – aktywistka, związkowiec – związkowczyni*). Druga kategoria obejmuje dwie grupy: leksemym wymienione w rekomendacjach PE (*sprawozdawca – sprawozdawczyni, rzecznik – rzeczniczka, poseł – posłanka, przewodniczący – przewodnicząca, członek – członkini, sekretarz – sekretarka/sekretarzyni*) oraz związane ze specyfiką polskiego systemu ustrojowego (*marszałek – marszałkini, prezydent – prezydentka/prezydenta, minister – ministra/ministerka, wiceminister – wiceministra/wiceministerka, wiceprzewodniczący – wiceprzewodnicząca, senator – senatorka/senatora*). Od leksemów: *prezydent, minister, wiceminister, senator* utworzono po dwa różne feminy – przez dodanie formantu *-ka* oraz zmianę paradygmatu fleksyjnego, ponieważ oba typy są używane m.in. w prasie⁴. Sprawdzono częstość leksemów, następnie je uszeregowano i zbadano ich użycie w kontekstach oraz kolokacjach i opisano tendencje dotyczące ich stosowania. Wyniki przedstawiono w kolejnych podrozdziałach.

4.2.1. Nazwy zawodów istotne w polskiej debacie publicznej

Męska forma rzeczownika występuje częściej niż żeńska w parach: *rolnik* (13 851⁵) – *rolniczka* (20), *lekarz* (10 202) – *lekarka* (66) i *nauczyciel* (8774) – *nauczycielka* (175). Przewagę formy żeńskiej odnotowano w parach: *pielęgniarka* (2836) – *pielęgniarska* (44) i *położna* (638) – *położnica* (29).

4.2.2. Przynależność do wspólnoty

W grupie leksemów desygnujących przynależność do wspólnoty odnotowano przewagę formy męskiej nad żeńską we wszystkich badanych parach: *Polak* (28 003) – *Polka* (1555), *obywatel* (22 544) – *obywatelka* (422), *mieszkaniec* (8407) – *mieszkanka* (143), *związkowiec* (500) – *związkowczyni* (0), *aktywista* (143) – *aktywistka* (37). *Polak* (28 003) pojawia się w korpusie ponad 18 razy częściej niż *Polka* (1548), *obywatel* (22 544) – 53 razy częściej niż *obywatelka* (422), a *związkowiec* (500) 500 razy częściej niż *związkowczyni* (0).

4.2.3. Leksemym związane z pełnieniem funkcji publicznych wytypowane na podstawie rekomendacji Parlamentu Europejskiego

Również w wypadku leksemów związanych z pełnieniem funkcji publicznych forma męska występuje częściej niż żeńska: *poseł* (200 955) – *posłanka* (3597), *sprawozdawca* (13 163) – *sprawozdawczyni* (104), *członek* (12 467) – *członkini* (108), *rzecznik* (11 786) – *rzeczniczka* (35), *przewodniczący* (8924) – *przewodnicząca* (881), *sekretarz* (5737) – *sekretarka* (103) / *sekretarzyni* (0). Największe różnice zauważono w parze *rzecznik* (11 786) – *rzeczniczka* (35) – tu

4 Na przykład forma *ministra* (K. Słowik, *Osiem zmian w szkołach. Ministra Barbara Nowacka podjęła już pierwsze decyzje*, „Gazeta Wyborcza”, 17.12.2023, <https://wyborcza.pl/7,75398,30511066,osiem-zmian-w-szkolach-ministra-barbara-nowacka-podjela-juz.html>, dostęp: 27 grudnia 2023) czy *ministerka* (K. Rochowicz, *Scheuring-Wielgus ujawniła, ile Choroślińska wydała jako ministerka kultury. „Bez ładu i składu”*, „Gazeta.pl”, 20.12.2023, <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114884,30526633,scheuring-wielgus-ujawnila-ile-chorosinska-wydala-jako-ministerka.html>online: www.gazeta.pl, dostęp: 27 grudnia 2023).

5 W nawiasach podano liczbę wystąpień danego leksemu.

forma męska występuje 336 razy częściej niż żeńska. Pozostałe pary, które cechuje duża rozbieżność, to *sprawozdawca* (13 163) – *sprawozdawczyni* (104), gdzie forma męska występuje 126 razy częściej, oraz *członek* (12 467) i *członkini* (108), gdzie forma żeńska występuje 115 razy rzadziej niż męska. Nie odnotowano wystąpień feminatywu *sekreтарыni*. Najmniejszą rozbieżność stwierdzono w parze *przewodniczący* (8814) i *przewodnicząca* (759), gdzie forma żeńska występuje 11 razy rzadziej.

4.2.4. Leksemy związane z pełnieniem funkcji publicznych: specyfika polskiego systemu ustrojowego

Podobnie jak w wypadku rzeczowników desygnujących przynależność do wspólnoty i nazw funkcji wytypowanych na podstawie rekomendacji PE nazwy funkcji publicznych charakterystycznych dla polskiego systemu ustrojowego występują częściej w formie męskiej. Nie odnotowano wystąpień *wiceministerki*, *prezydenty* i *wiceministry* (stwierdzono natomiast wystąpienie słowa *prezydentka*, czyli feminatywu utworzonego przez dodanie formantu *-ka*). Grupa ta charakteryzuje się też największymi różnicami w częstości form rodzajowych. *Minister* (146 328) pojawia się w korpusie aż 73 164 razy częściej niż *ministerka* (2), *prezydent* (17 611) – 4402 razy częściej niż *prezydentka* (4), a *senator* (118 092) – 2001 razy częściej od *senatorki* (59). Najmniejszą rozbieżność zaobserwowano w parze *wiceprzewodniczący* (389) – *wiceprzewodnicząca* (116), gdzie forma żeńska występuje trzy razy rzadziej od męskiej.

4.3. Omówienie tendencji

4.3.1. Neutralizacja: przewaga formy męskiej w funkcji generycznej

We wszystkich grupach stwierdzono przewagę formy męskiej w funkcji generycznej, tj. znaczeniu 'każda osoba, bez względu na płeć, wykonująca dany zawód/należąca do wspólnoty/sprawująca daną funkcję' oraz w odniesieniu do grup różnopłciowych. Jednym z przykładów jest leksem *lekarz* – z analizy losowej próby 200 konkordancji wynika, że 92 procent wystąpień (183 na 200) w liczbie pojedynczej i mnogiej odnosi się do 'osoby wykonującej zawód lekarza, tzn. do nazwania jakiegokolwiek przedstawiciela grupy zawodowej. Przykładem jest *lekarz rodzinny*, jak w zdaniu:

Można to porównać do sytuacji, w której *lekarz rodzinny* nie może wypisać recepty, dopóki zgody nie udzieli mu skład pięciu kolegów z samorządu lekarskiego⁶.

Podobne tendencje zaobserwowano również na przykładzie leksemu *Polak*. Analiza konkordancji wskazuje na używanie formy męskiej w odniesieniu do ogółu społeczeństwa, zwłaszcza w liczbie mnogiej. Wyniki pokazują zatem, że w odniesieniu do osoby, której płci nie znamy, lub grupy różnopłciowej preferowana jest neutralizacja. Ta preferencja, zwłaszcza w wypadku rzeczowników desygnujących przynależność do wspólnoty, może wynikać z „włączającego” charakteru formy męskiej i dążenia do zwięzłości wypowiedzi bez szkody dla znaczenia.

6 Sebastian Kaleta, Pis, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 51. posiedzenie, 2. dzień (24.03.2022).

4.3.2. Feminizacja: odniesienie do konkretnej kobiety, strategia współwystępowania i zawężony zakres tematyczny

We wszystkich grupach forma żeńska używana jest najczęściej w odniesieniu do konkretnej kobiety lub grupy kobiet, w strategii współwystępowania albo w konkretnych kontekstach tematycznych, często związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym. Obrazują to leksemy *lekarka* i *Polka*. Z analizy konkordancji wyrazu *lekarka* (66 wystąpień) wynika, że formy żeńskiej używa się najczęściej (31 wystąpień; 47 procent konkordancji dla tego leksemu) w odniesieniu do konkretnej kobiety (np. *ostatnio przyszła do mnie lekarka, pani prezes POZ*⁷). Reszta wystąpień (35; 53 procent konkordancji) to przede wszystkim przykłady współwystępowania (np. *lekarki i lekarze słyszeli, jak się ich traktuje*⁸ – 22 wystąpienia; 33 procent konkordancji *lekarki*). Pozostałe 13 wystąpień, poza feminizacją w odniesieniu do konkretnej kobiety (47 procent) i współwystępowania (33 procent), to użycie leksemu *lekarka* w kontekście ogólnym, powiązanim z płcią, w znaczeniu ‘kobieta wykonująca zawód lekarza’ (np. *my tu jesteśmy waszymi lekarkami, posłankami, waszymi fryzjerami*⁹). Użycie tego feminatywu w takim kontekście występuje często w wypowiedziach związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym – 9 z 13 wystąpień słowa *lekarka* w kontekście ogólnym odnosi się do kwestii związanych z ciążą, macierzyństwem czy aborcją. Takie użycie leksemu obrazują przykłady:

Udało się wyeliminować wiele bubli, np. ten, według którego *lekarki* dzień po urodzeniu dziecka mogłyby być wzywane na oddziały zakaźne¹⁰.

Te osoby ratunek znajdują najczęściej w Holandii, gdzie aborcja jest dostępna do 22. tygodnia. [...] *Lekarki* z holenderskich klinik mówią wprost: Polki to teraz najliczniejsza grupa wśród naszych pacjentek¹¹.

Powiązanie formy żeńskiej ze zdrowiem, zwłaszcza reprodukcyjnym, widoczne jest również w analizie konkordancji i kolokacji rzeczownika *Polka*. Forma ta pojawia się w tym kontekście aż w 48,5 procent wystąpień (97 na 200 w próbie losowej).

4.3.3. Neutralizacja: nazwy funkcji publicznych

Mimo że w korpusie odnotowano użycie feminatywów w odniesieniu do konkretnej kobiety i w znaczeniu ‘kobieta wykonująca dany zawód/należąca do danej społeczności/sprawująca daną funkcję’ (zob. podrozdz. 4.3.2), zauważono silną preferencję dla neutralizacji w wypadku nazw zawodów/funkcji o wyższym prestiżu i statusie społecznym. Preferencja ta uwidacznia

7 Beata Małecka-Libera, KO, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Senatu RP, 10. kadencja, 42. posiedzenie, 2. dzień (19.05.2022).

8 Paweł Kowal, KO, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 47. posiedzenie, 1. dzień (26.01.2022).

9 Katarzyna Ueberhan, Lewica, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 40. posiedzenie, 1. dzień (28.10.2021).

10 Cezary Tomczyk, KO, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 19. posiedzenie, 2. dzień (21.10.2020).

11 Natalia Broniarczyk (gościni obrad Sejmu, aktywistka, która nie jest posłanką), Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 57. posiedzenie, 1. dzień (22.06.2022).

się przede wszystkim w nazwach funkcji publicznych. Zobrazujmy to na przykładzie dwóch leksemów: *poseł* i *minister*. Wyniki analizy losowej próby 200 konkordancji rzeczownika męskiego *poseł* wykazują, że występuje on w korpusie 108 razy (54 procent konkordancji tego leksemu w badanej próbie) w odniesieniu do grupy różnopłciowej (w liczbie mnogiej) i do konkretnych kobiet (w liczbie pojedynczej). Leksem *poseł* w liczbie pojedynczej, często poprzedzony słowem *pani*, z unieruchomioną fleksją oraz w otoczeniu przymiotników i czasowników odmienionych przez rodzaj, jest stosowany w odniesieniu do konkretnych kobiet, w funkcji adresatywnej (np. *Pani poseł, pani nie jest na targu*¹²), jak i referencyjnej (np. *szpital, o którym mówiła pani poseł Kopcińska*¹³). W korpusie odnotowano 41 952 przykłady (21 procent) formy *pani poseł*. Forma żeńska, *posłanka*, pojawia się w korpusie 3581 razy, tzn. 12 razy rzadziej niż *pani* + forma męska. Preferencja dla neutralizacji zdaje się rosnać wraz z prestiżem funkcji, co pokazuje przykład słowa *minister*. Forma *pani minister* wystąpiła w korpusie 14 347 razy (10 procent kontekstów z leksemem *minister*). Forma żeńska natomiast pojawia się niezwykle rzadko (*ministerka, ministra*, po 2 wystąpienia). Podobne tendencje zaobserwowano również w wypadku pozostałych leksemów z tej grupy.

4.3.4. Feminizacja: forma żeńska w funkcji generycznej dla nazw zawodów o niskim prestiżu i statusie społecznym

Pielęgniarka (2836), *położna* (638) i *sekretarka* (103) to jedyne przykłady wśród badanych rzeczowników, które w formie żeńskiej najczęściej używane są w funkcji generycznej. Rzeczownik żeński *pielęgniarka* jest w korpusie 64 razy częstszy od formy męskiej, tj. *pielęgniarka* (44). W 39 przykładach (88 procent) wystąpień tego leksemu w rodzaju męskim jest on użyty w strategii współwystępowania. Stwierdzono jedno wystąpienie formy męskiej tego rzeczownika w funkcji ogólnej (*tylko że po ponad roku zmagani Polek i Polaków: pracowników ochrony zdrowia, zwykłych obywateli i obywaterek, nauczycieli, pielęgniarzy, salowych przydałoby się coś więcej niż słowa o współpracy*¹⁴). Pozostałe 4 to odniesienie do konkretnej grupy mężczyzn pielęgniarzy (1 wystąpienie) oraz wypowiedzi zwracające uwagę na to, że mężczyźni również mogą wykonywać ten zawód (3 wystąpienia, np. *Ale czapki z głów i przed pielęgniarkami, bo pamiętajmy, że to także ich zawód, choć częściowo wykonywany przez mężczyznę*¹⁵). Dla kontrastu forma męska rzeczownika *lekarz* występuje w korpusie w funkcji ogólnej w 92 procentach konkordancji tego rzeczownika. Wyniki potwierdzają naszym zdaniem tezę J. Szpyry-Kozłowskiej (2023) o istnieniu grupy rzeczowników żeńskich, które mogą być używane w funkcji ogólnej. Są to jednak nazwy zawodów o niższym prestiżu i statusie społecznym, kojarzonych również z niskim statusem materialnym. W analizie leksemów *pielęgniarka* i *położna* stwierdzono ich częste współwystępowanie w funkcji generycznej z nazwami innych zawodów medycznych, np. *lekarz czy ratownik medyczny*. Te określenia zawodów występują w znaczeniu ogólnym

12 Ryszard Terlecki, pis, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 57. posiedzenie, 2. dzień (23.06.2022).

13 Konstanty Radziwiłł, pis, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 8. kadencja, 38. posiedzenie, 2. dzień (23.03.2017).

14 Barbara Nowacka, ko, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 28. posiedzenie, 2. dzień (15.04.2021).

15 Tomasz Zimoch (gość obrad Sejmu), Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 54. posiedzenie, 1. dzień (11.05.2022).

w formie męskiej (np. *To są umiejętności będące efektem wielu lat, stąd bardzo cenną grupą są lekarze i pielęgniarki wykształcone, które posiadają specjalizację, pielęgniarki, które dorobiły sobie studia, i lekarze, którzy są doświadczeni, wykształceni*¹⁶).

Ciekawym przykładem takiej asymetrii rodzajowo-prestiżowej jest para *sekretnarz* (5737) i *sekretnarka* (103). Analiza kolokacji leksemu *sekretnarz* nie pozostawia wątpliwości, że chodzi o funkcję publiczną o znacznym prestiżu (np. *sekretnarz stanu; sekretarz jest powoływany i wyznaczany* itp.). Forma żeńska, *sekretnarka*, używana jest w odniesieniu do zawodów o niższym statusie (np.: *sekretnarka medyczna, sekretarka prawnika czy sekretarka Jarosława Kaczyńskiego*). Ten leksem wystąpił także w funkcji generycznej, tj. określającej całą grupę zawodową (np. *sekretnarek medycznych*) i/lub typowego jej przedstawiciela, tak jak w wypadku *pielęgniarek* i *położnych*. W żadnym wystąpieniu w korpusie *sekretnarka* nie oznacza funkcji publicznej.

W funkcji generycznej, w ograniczonym zakresie, pojawia się też leksem *nauczycielka*. W badaniu stwierdzono 19 takich przykładów (11 procent wszystkich konkordancji *nauczycielki*). Rzeczownik ten w funkcji ogólnej pojawia się w kontekście wskazującym na niski status materialny (np.: *dla nauczycielki, która ma 2600 emerytury*¹⁷; *podnieście pensje nauczycielkom, podnieście pielęgniarkom, ratownikom medycznym, urzędnikom, pracownikom administracji w sądach*¹⁸). Ponadto forma żeńska pojawia się jedynie w kontekstach związanych z niższymi etapami edukacji – przedszkolem i szkołą. Z kolei *nauczyciel* tworzy silną kolokację z przymiotnikiem *akademicki*. Wyniki wskazują zatem, że w polskich debatach parlamentarnych feminizacja w funkcji ogólnej, tj. w odniesieniu do prototypowego przedstawiciela zawodu, jest ograniczona do zawodów kojarzonych z niskim statusem materialnym i brakiem prestiżu.

4.3.5. Wybór formy rodzajowej rzeczownika a rzeczywistość pozajęzykowa i akty prawne

W grupie nazw zawodów zauważono, że męska forma rzeczownika w funkcji generycznej występuje częściej niż żeńska nie tylko wśród nazw zawodów, w których udział mężczyźni jest większy od udziału kobiet (np. *rolnik* – 13 851 wystąpień, *rolniczka* – 20), ale też wśród takich, gdzie udział kobiet jest równy udziałowi mężczyźni bądź od niego wyższy. Przykładem jest choćby znacznie większa częstość formy męskiej rzeczowników *lekarz* i *nauczyciel*, mimo że są to zawody sfeminizowane (dane GUS 2022 dotyczące lekarzy; ORE 2015 na temat nauczycieli). Wyjątkiem jest większa częstość rzeczowników żeńskich *pielęgniarka* i *położna*. Jednocześnie użycie form rodzajowych w wypadku leksemów: *lekarz*, *pielęgniarka*, *położna* czy *nauczyciel* odpowiada formom w aktach prawnych, które regulują wykonywanie tych zawodów. W korpusie wybór formy rodzajowej w funkcji ogólnej nie wydaje się zatem (poza leksemami *pielęgniarka* i *położna*) podyktowany rzeczywistością pozajęzykową, natomiast odpowiada formie rodzajowej w aktach prawnych.

16 Alicja Chybicka, KO, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Senatu RP, 10. kadencja, 44. posiedzenie, 2. dzień (9.06.2022).

17 Władysław Kosiniak-Kamysz, PSL, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 38. posiedzenie, 1. dzień (29.09.2021).

18 Beata Maciejewska, Lewica, Sprawozdanie stenograficzne z obrad Sejmu RP, 9. kadencja, 36. posiedzenie, 1. dzień (11.08.2021).

W badanym okresie w sejmie mandat poselski sprawowało odpowiednio 125–134 kobiet (2015–2019) i 132 kobiety (2019–2022) (Sejm RP 2019, 2021), w senacie zaś zasiadało 13 kobiet w każdej z badanych kadencji (Senat RP). Udział kobiet wynosił zatem odpowiednio około 28 procent i 13 procent osób sprawujących mandat. Przewagę ilościową formy męskiej w korpusie (np. *poseł* – 200 955, *posłanka* – 3581) w funkcji ogólnej lub w odniesieniu do grupy różnopłciowej da się więc po części uzasadnić rzeczywistością pozajęzykową. Należy jednak pamiętać, że forma męska występuje również o wiele częściej niż feminatyw w bezpośrednim odniesieniu do kobiety sprawującej mandat poselski (*pani poseł* – 41 952 wystąpienia, *posłanka* – 3581 wystąpień). Jak wspomniano, formy żeńskie nazw funkcji publicznych nie występują ani w konstytucji, ani w dokumentach wewnętrznych sejmu i senatu. Użycie form męskich, tj. neutralizacja, w leksemach desygnujących te funkcje, nawet w odniesieniu do konkretnej kobiety, odpowiada tym samym formie rodzajowej w aktach prawnych i postrzeganiu prestiżowi funkcji.

4.3.6. *Pani poseł czy pani posłanka? Blokada derywacji żeńskiej w połączeniu z rzeczownikiem pani*

Blokada derywacji żeńskiej w formach tytułarnych, tj. zachowanie formy męskiej rzeczownika z unieruchomioną fleksją w połączeniu z leksemem *pani*, zwłaszcza w wypadku nazw zawodów i funkcji prestiżowych, to zjawisko dobrze opisane w literaturze przedmiotu (zob. np.: Łaziński 2006; Szypra-Kozłowska 2019; Wtorkowska 2019). Mimo to w korpusie stwierdzono występowanie formuł *pani* + feminatyw (np.: *pani posłanka* – 2183 wystąpienia, *pani marszałkini* – 207). Są one wszakże znacznie rzadsze od konstrukcji *pani* + rzeczownik męski. W korpusie stwierdzono odpowiednio 41 952 wystąpienia formy *pani poseł* (unieruchomiona fleksja) i 2183 *pani posłanka* (bez unieruchomionej fleksji). Konstrukcja *pani* + forma męska leksemu *poseł* jest zatem 19 razy częstsza niż *pani* + feminatyw. Różnica jest jeszcze większa w wypadku leksemu *marszałek*. *Pani marszałek* występuje w korpusie 38 308 razy, a *pani marszałkini* – 207, tj. *pani* + forma męska jest 185 razy częstsza. Wyniki, mimo stwierdzenia obecności formy *pani* + feminatyw, potwierdzają tezę o blokadzie derywacji żeńskiej w materiale i wskazują, że jest ona silniejsza dla rzeczowników desygnujących bardziej prestiżową funkcję.

4.3.7. Preferencje w tworzeniu feminatywów

Wyniki analizy ilościowej badanego materiału zgadzają się z dotychczasowymi obserwacjami (np. Grochowska, Wierzbicka 2015). Feminatywy obecne w korpusie powstały najczęściej przez dodanie formantu *-ka* do podstawy męskiej i – znacznie rzadziej – w drodze zmiany paradygmatu (deklinacji męskiej na żeńską). Przykładem są różnice w wystąpieniach feminatywów *senatorka* (59 wystąpień) i *senatora* (1 wystąpienie) czy *prezydentka* (4 wystąpienia) i *prezydenta* (o wystąpieniu). Wyjątkiem są feminatywy tworzone od rzeczowników odmieniających się według modelu przymiotnikowego, również przez zmianę deklinacji z męskiej na żeńską. Są to zarazem pary, w których zaobserwowano najmniejsze rozbieżności w częstości występowania form rodzajowych: *przewodniczący* (8814 wystąpień) i *przewodnicząca* (759) – forma żeńska występuje 11 razy rzadziej niż męska oraz *wiceprzewodniczący* (389) i *wiceprzewodnicząca* (116) – forma męska jest trzy razy częstsza od żeńskiej. Może to sugerować, że

tworzenie feminatywów przez zmianę deklinacji z męskiej na żeńską od leksemów odmieniających się jak rzeczowniki jest mniej intuicyjne i naturalne niż w wypadku rzeczowników odmieniających się zgodnie z deklinacją przymiotnikową.

W korpusie stwierdzono również obecność feminatywów powstałych od form męskich przez dodanie formantu *-yni/-ini*: *sprawozdawca* (13 163 wystąpienia) i *sprawozdawczyni* (104), *członek* (12 467 wystąpień) i *członkini* (108), *marszałek* (117 729) i *marszałkini* (227). Nie zidentyfikowano wystąpień leksemów *związkowczyni* (o) i *sekretarzyni* (o). Duża różnica w częstotliwości formy męskiej i żeńskiej feminatywów utworzonych przez dodanie tego formantu (*sprawozdawca* występuje 126 razy częściej niż *sprawozdawczyni*, *członek* 115 razy częściej niż *członkini*, a *marszałek* aż 518 razy częściej niż *marszałkini*) może zatem sugerować, że derywacja żeńska z przyrostkiem *-yni/-ini* nie jest preferowaną formą tworzenia feminatywów.

5. Wnioski

W polskim dyskursie parlamentarnym przeważa neutralizacja rozumiana jako rezygnacja z rzeczowników żeńskich pochodnych od nazw zawodów i funkcji na rzecz formy męskiej. Feminizacja natomiast, polegająca na tworzeniu derywatów żeńskich od rzeczowników męskich, występuje znacznie rzadziej.

Przewaga neutralizacji zdaje się uwarunkowana kilkoma czynnikami. Po pierwsze, „włączającym” charakterem rodzaju męskiego, tj. funkcją generyczną rzeczowników męskich, która pozwala na tworzenie krótszych wypowiedzi w opozycji do współwystępowania, czyli równoległego stosowania formy żeńskiej i męskiej. Po drugie, formami rodzajowymi występującymi w aktach prawnych, a po trzecie prestiżem zawodu (nauczyciel akademicki a nauczycielka w szkole/przedszkolu). Wskaźnik feminizacji zawodu, tj. czynnik pozajęzykowy, nie ma natomiast (poza pielęgniarzką i położną) większego wpływu na wybór formy rodzajowej.

Rzeczowniki żeńskie mogą również, podobnie jak męskie, występować w funkcji ogólnej. Jest to jednak ograniczone do nazw zawodów uznawanych za mniej prestiżowe, np.: pielęgniarki, sekretarki, położnej. Formy żeńskie najczęściej stosowane są w odniesieniu do konkretnej kobiety lub grupy kobiet (np. *moja lekarka*), rzadziej w odniesieniu do konkretnej grupy zawodowej (wyjątki: *położna*, *pielęgniarka*, *sekretarka*). Zaobserwowano wszakże preferencję dla neutralizacji w odniesieniu do konkretnej kobiety/grupy kobiet w wypadku nazw funkcji publicznych. Wtedy forma męska rzeczownika jest często poprzedzona zaimkiem *pani*, ma unieruchomioną fleksję i występuje w towarzystwie przymiotników i czasowników odmienionych przez rodzaj. Feminatywy w korpusie odnotowano w konkretnych kontekstach tematycznych – w prawie połowie użyć leksem *Polka* odnosi się do tematyki macierzyństwa i zdrowia reprodukcyjnego, feminatyw *nauczycielka* natomiast jest wybierany w funkcji generycznej w kontekstach wskazujących na niski status materialny. W badaniu zauważono przykłady złożenia *pani* w połączeniu z feminatywem, mimo że w literaturze obserwuje się normatywną blokadę derywacji żeńskiej w takiej sytuacji. Ta forma występuje znacznie rzadziej niż leksem *pani* w połączeniu z rzeczownikiem męskim. W korpusie najczęściej obserwuje się feminatywy utworzone przez dodanie formantu *-ka*, znacznie rzadziej przez zmianę paradygmatu lub dodanie formantu *-yni/-ini*. Wyniki badania potwierdzają zatem obserwacje o produktywności formantu *-ka*.

Mimo istnienia odpowiednich strategii językowych i możliwości słowotwórczych polszczyzny używanie języka podkreślającego obecność kobiet w dyskursie parlamentarnym jest ograniczone. Wyniki wskazują na potrzebę dalszych badań dotyczących języka wrażliwego na płęć zarówno w sferze instytucjonalnej, jak i w szerszym kontekście społecznym.

Zastosowany w badaniu materiał umożliwia prowadzenie wieloaspektowych analiz nad językiem wrażliwym na płęć w dyskursie parlamentarnym. Na przykład uwzględnienie innych grup słownictwa mogłoby ujawnić dalsze tendencje, a przeprowadzenie porównawczych badań wielojęzycznych pozwoliłoby na zgromadzenie danych o uniwersalności lub specyfice językowych strategii.

Bibliografia

- Beker D. 2022: *Przepisy powinny przewidywać „prezydentkę” miasta*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 6.12.2022 (<https://serwis.gazetaprawna.pl/samorzad/artykuly/8603867,zenskie-nazwy-stanowiska-pracy-zarzadcz-feminytywy-kobiety.html>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Congreso de los Diputados 2020: *Plan de igualdad: Seguimiento y evaluación – eje 8*, 11.03.2020 (https://www.congreso.es/gl/cem/plan_de_igualdad#Eje8, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Erjavec T., Kopp M., Ogrodniczuk M., Osenova P., Agirrezabal M., Agnoloni T. i in. 2023: *Multilingual comparable corpora of parliamentary debates ParlaMint 4.0*, Slovenian language resource repository CLARIN.SI, ISSN 2820-4042 (<http://hdl.handle.net/11356/1859>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Grochowska M., Wierzbicka A. 2015: *Produktywne typy słowotwórcze nazw żeńskich we współczesnej polszczyźnie*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica”, nr 49, s. 45–55.
- Grzegorzczkowska R. (red.) 1999: *Gramatyka współczesnego języka polskiego, t. 2: Morfologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- GUS 2022: *Zasoby kadrowe w wybranych zawodach medycznych na podstawie źródeł administracyjnych w latach 2019–2020*, 30.11.2022 (https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5513/28/1/1/zasoby_kadrowe_w_wybranych_zawodach_medycznych_na_podstawie_zrodel_administracyjnych_w_latach_2019-2020.pdf, dostęp: 15 listopada 2023).
- Jankowski H. 2021: *W obronie języka czy w obawie przed zmianą? Manipulacje językowe w prawniczych tekstach publicystycznych o nazwach żeńskich*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Linguistica”, nr 55, s. 73–87.
- Jarosz M. 2023: *Ministra czy ministerka? Językoznawca Grażyna Majkowska o tym, jak feminytywy dzielą społeczeństwo*, „Rzeczpospolita”, 18.12.2023 (<https://kobieta.rp.pl/wywiad/art39583811-ministra-czy-ministerka-jezykoznawca-grazyna-majkowska-o-tym-jak-feminytywy-dziela-spolescenstwo>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Karwatowska M., Szpyra-Kozłowska J. 2005: *Lingwistyka płci. Ona i on w języku polskim*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Kilgarrieff A., Baisa V., Bušta J., Jakubiček M., Kovář V., Michelfeit J., Rychlý P., Suchomel V. 2014: *The Sketch Engine. Ten years on*, „Lexicography”, no. 1, s. 7–36.
- Kilgarrieff A., Rychlý P., Smrží P., Tugwell D. 2004: *The Sketch Engine*, [w:] G. Williams, S. Vessier (red.), *Proceedings of the 11th EURALEX International Congress*, Université de Bretagne-Sud., Lorient, s. 105–116.
- Krysiak P., Małocha-Krupa A. 2020: *Feminytywum, feminytyw, nazwa żeńska, żeńska końcówka – problemy terminologiczne*, „Oblicza Komunikacji”, t. 12, s. 229–238.
- Kublik A. 2013: *Sejmu nie stać na żeńskie końcówki*, „Gazeta Wyborcza”, 18.01.2013 (<https://wyborcza.pl/7,75398,13257260,sejmu-nie-stac-na-zenskie-koncowki.html>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Latos A. 2020: *Feminytywy w stanowiskach Rady Języka Polskiego. Język a ewolucja normy społecznej*, „Postscriptum Polonistyczne”, nr 26(2), s. 227–242.
- Lindqvist A., Renström E.A., Gustafsson Sendén M. 2018: *Reducing a male bias in language? Establishing the efficiency of three different gender-fair language strategies*, „Sex Roles”, vol. 81, no. 1–2, s. 109–117 (<https://doi.org/10.1007/s11199-018-0974-9>, dostęp: 27 grudnia 2023).

- Łaziński M. 2006: *O panach i paniach. Polskie rzeczowniki tytułowe i ich asymetria rodzajowo-płciowa*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Łaziński M. 2023: *Feminytywy oraz inne spory o słowa. Próba diagnozy i propozycje pozytywne*, „Socjolingwistyka”, nr 37, s. 345–368.
- Małocha-Krupa A. 2018: *Feminytywum w uwikłaniach językowo-kulturowych*, Atut, Wrocław.
- Nowosad-Bakalarczyk M. 2009: *Płeć a rodzaj gramatyczny we współczesnej polszczyźnie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin.
- Nowosielska P. 2021: *Feminytyw w terenie. Warszawa wprowadza żeńskie końcówki w nazwach stanowisk*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 4.01.2021 (<https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8058256,trzaskowski-warszawa-feminytyw-zenskie-koncowki-w-nazwach-stanowisk.html>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- OPC 2020: *OPC: drafting guidance* (online: <https://www.gov.uk/government/publications/drafting-bills-for-parliament>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- ORE 2015: *Raport. Nauczyciele w roku szkolnym 2014/2015* (online: www.ore.edu.pl/, dostęp: 27 grudnia 2023).
- PE 2018: *Język neutralny płciowo w Parlamencie Europejskim* (online: https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/187107/GNL_Guidelines_PL-original.pdf, dostęp: 27 grudnia 2023).
- RJP 2012: *Stanowisko Rady Języka Polskiego w sprawie żeńskich form nazw zawodów i tytułów* (online: <https://rjp.pan.pl/?view=article&id=1359:stanowisko-rady-jzyka-polskiego-w-sprawie-eskich-form-nazw-zawodow-i-tytuow&catid=109>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- RJP 2019: *Stanowisko Rady Języka Polskiego przy prezydium PAN w sprawie żeńskich form nazw zawodów i tytułów* (online: https://rjp.pan.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1861:stanowisko-rjp-w-sprawie-zenskich-form-nazw-zawodow-i-tytulow, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Szesny S., Formanowicz M., Moser F. 2016: *Can gender-fair language reduce gender stereotyping and discrimination?*, „Frontiers in Psychology”, vol. 7, no. art. 25 (<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00025>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Sejm RP 2019: *100 lat kobiet w Sejmie. Posłanki – współtwórczyni polskiego parlamentaryzmu*, 7.03.2019 (<https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/komunikat.xsp?documentId=966B6BE1066A3039C12583B60043A668>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Sejm RP 2021: *8 marca. Międzynarodowy Dzień Kobiet. IX kadencja Sejmu – najwięcej posłanek w historii polskiego parlamentaryzmu*, 7.08.2021 (<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/komunikat.xsp?documentId=66F2BD1DB715CBABC1258-68F004C3D2F>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Senat RP: *Mala statystyka Senatu* (https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/userfiles/_public/k8/statystyki/wybrane_dane_10/05_mala_statystyka.pdf, dostęp: 27 grudnia 2023).
- SNŻP: *Słownik nazw żeńskich polszczyzny*, red. A. Małocha-Krupa, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2015.
- Szpyra-Kozłowska J. 2019: *Premiera, premierka czy pani premier? Nowe feminytywy w badaniu ankietowym*, „Język Polski” XCIX, z. 2, s. 22–40.
- Szpyra-Kozłowska J. 2021: *Nianiek, ministra i japonki. Eseje o języku płci*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków.
- Szpyra-Kozłowska J. 2023: *Pielęgniarka ery cyfrowej. Feminytywy w funkcji generycznej*, „Język Polski” CIII, z. 1, s. 71–85.
- Śledzińska-Simon A. 2022: *Kobiety i płeć w konstytucji*, „Państwo i Prawo”, nr 10, s. 74–90.
- Valls Alguacil M.L. 2021: *Reflexiones sobre el llamado lenguaje inclusivo en la administración parlamentaria. Herramientas y recomendaciones para la redacción de textos no sexista*, „Revista de las Cortes Generales”, nr 110, s. 325–361 (<https://doi.org/10.33426/rcg/2021/110/1571>, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Williams C. 2008: *The end of the 'masculine rule'? Gender-neutral legislative drafting in the United Kingdom and Ireland*, „Statute Law Review”, vol. 29, no. 3, s. 139–153.
- Woźniak E. 2014: *Język a emancypacja, feminizm, gender*, „Rozprawy Komisji Językowej”, t. 60, s. 295–312.
- WSJP PAN: *Wielki słownik języka polskiego PAN*, red. P. Żmigrodzki (online: www.wsjp.pl, dostęp: 27 grudnia 2023).
- Wtorkowska M. 2019: *O żeńskich formach nazw zawodów, tytułów i stanowisk w języku polskim*, „Slavistična revija”, nr 67(2), s. 223–232.
- Żmigrodzki P., Bańko M., Batko-Tokarz B., Bobrowski J., Czelakowska A., Grochowski M., Przybylska R., Waniakowa J., Węgrzynek K. (red.) 2018: *Wielki słownik języka polskiego PAN. Geneza, koncepcja, zasady opracowania*, Instytut Języka Polskiego Polskiej Akademii Nauk, Kraków.

Summary

Gender-fair language in the Sejm and the Senate of the Republic of Poland: a corpus study of the feminization and neutralization strategies in Polish parliamentary discourse

Keywords: gender-fair language, parliamentary discourse, corpus studies.

The article presents the findings of a study on the use of gender-fair language in Polish parliamentary discourse. Utilizing the ParlaMint corpus, speeches from the Sejm and Senate between 2015 and 2022 were analyzed. The study examined language strategies of neutralization, feminization, and the trends associated with their use. The results provide insights into the frequency of selected nouns relating to professions, functions, and community affiliations, such as national identity, as well as the trends in their usage. The results indicate that neutralization is the preferred strategy in the Polish parliamentary discourse, which seems to be influenced by the generic nature of the masculine nouns, perceived prestige of the profession/function, and the noun form used in legal acts. The feminization of professions/functions does not seem to be a deciding factor in choosing the grammatical gender of the noun. These findings can serve as a basis for further analysis on gender-fair language and the application of feminization and neutralization, not only in a parliamentary context but also more broadly in institutional discourse.